

De schilder die de vrouw verslindt

Van Kamel Daoud verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos uitgevers

Moussa of de dood van een Arabier
Zabor

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Kamel Daoud

De schilder die
de vrouw verslindt

Vertaald uit het Frans door
Manik Sarkar

Ambo|Anthos
Amsterdam

De citaten uit Daniel Defoes *Robinson Crusoe* zijn afkomstig uit de vertaling van uitgeverij Pantheon (2015).

ISBN 978 90 263 4738 2

© 2018, Éditions Stock

© 2019 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,
Amsterdam en Manik Sarkar

Oorspronkelijke titel *Le peintre dévorant la femme*

Oorspronkelijke uitgever Éditions Stock

Omslagontwerp en -illustratie Bloemendaal & Dekkers

Foto auteur © D.R.

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

*Aan alle vrouwen in de 'Arabische' wereld of elders,
die niet over hun eigen lichaam mogen beschikken*

*Aan Adel Abdessemed,
evenwichtskunstenaar boven de afgrond*

‘Parijs is een heilige, witte steen’

Erotiek is een jagersrite. Deze reusachtige stad is een koude steen in de winter. Een ordening van de wereld waarin het gele licht de functie van textiel vervult en de bruggen zich voordoen als schouders of heupen; de gebouwen zijn toegekeerde ruggen. In dure wijken vertonen de etalages borsten en lichamen om van te dromen. De talrijke, reusachtige affiches wakkeren de begeerte aan. De winter is in aantocht, maar ondanks de kou is de huid op de afbeeldingen naakt, en de reclames tonen vrouwen die onafgebroken glimlachend op je wachten. Voor wie uit het zuiden van de wereld komt is Parijs het paradijs, *el Firdaous*; maar door je argwaan, je andersheid of je armoede verlies je er je lichaam, je recht op genot, je geslacht en je warmte. Het is alsof je door de Hof van Eden loopt, maar ongerust, onzeker of God je wel zal belonen. Het oordeel is niet het laatste, het is permanent. De *houris* – de vrou-

wen die je na de dood beloofd worden voor je ontberingen en je fanatisme, die eenzaam door het Paradijs dwalen, opgemaakt, werkeloos, verstild in eeuwige jeugd – wijzen je af, en als je langsloopt slaan ze hun grote oogleden neer over hun pauwenleven. De etalages zijn gebeden, maar niet de jouwe, en niet tot jou gericht. Hier knielt men om te verdwijnen in de mond van de metro. Een mond die niemand kust of te veel mensen tegelijk. Men bidt door de handen om lussen te vouwen. Als ik aankom in Parijs, weet ik niet wat ik met mijn blik aan moet: ik weet niet waarop ik hem moet laten rusten. Ik zou hem in mijn zak willen steken, onder mijn oksel willen bewaren, wegbergen; ik zou blind en beleefd willen worden, maar mijn blik fladdert weg. Ik ben niet gewend aan de wereld van het beeld en ik kijk naar alles. Naar afbeeldingen, omhelzingen, ellende, parfums, affiches en reflecties. Ik wil het Westen bezitten, maar dat kan ik niet. In oktober bloeit Parijs op, het wordt bijna pijnlijk, maar het neemt je niet in vertrouwen. Ze is als een treurende vrouw die je op de rug ziet. Ze laat zich zakken, en zo vindt ze een manier om niet op dezelfde hoogte te zijn als jij. Ik neem het de stad niet kwalijk. Ik behoor niet tot die klagers die het Westen allerlei verwijten maken. Nee, ik ben hier als een middeleeuwse kopiist, als dief van mogelijkheden en gezichtspunten. 's Nachts bestaat deze stad uit neon en geschiedenis, taxi's en kathedralen, een vrouw en een man van hetzelfde

de geslacht die niet weten wat te doen. Het is een paradijs waar je begrijpt dat je de heilige oorlog voor niets hebt gevoerd, dat de houris maar illustraties zijn, dat de rivieren niet van wijn zijn, maar je er wel toe kunnen aanzetten om in een bistro te gaan drinken.

Vannacht is de nacht die ik heb uitgekozen voor mijn nacht in het Musée Picasso. Ik kom aan met de taxi, met een rugzak op, tien minuten te vroeg. De grootste angst van de dolende 'Arabier' in het Westen: wat doe je met een overschot aan tijd? Doelloos rondlopen is niet meer zo gemakkelijk in dit tijdperk van aanslagen. Rondwandelen is bijna even erg als moorden, of op zijn minst als dreigen of bekokstoven. Voor de vreemdeling is doen alsof een verloren kunst of een probleem. Ik besloot de wijk te verkennen. Heel ouderwets. En ik liep tien minuten door het nachtelijke geel van de straatverlichting. Op en neer door de rue de Thorigny. Wat doet een profeet die tien minuten voor het visioen aankomt? Als je tien minuten te laat bent kun je een gebed bedenken, of het boek Job. Maar tien minuten te vroeg? Ik weet het niet. Geen antwoord. Mijn vrouw, hoogzwanger, wacht in het appartement dat we in het veertiende arrondissement hebben gehuurd. Ze weet dat ik laat thuiskom. Dat ik haar met duizend vrouwen zal bedriegen. Grootpraak en verdraaiing. Zie ik ertegen op? Nee. Ik hou van de momenten dat ik met mijn tenen andermans terrein kan beroeren, het terrein van kunst en betekenis. Dat

doe ik al sinds ik in een dorp in Algerije werd geboren en ik in de zwijgende randgebieden van een verboden taal las. Ik ben er dol op om over de maan te lopen en de wereld opnieuw in te richten. Ik weet dat ik een visie met me meedraag die in het slechtste geval het woord van me zal overnemen wanneer ik het verslag van mijn heilige nacht schrijf. ‘Arabieren’ zijn als een vergrijsde, praatgrage aristocratie. We kunnen maar niet erkennen dat we onze prominente plaats in de wereld zijn kwijtgeraakt. En dus wordt het verhaal over de gouden tijd, de dagen van weleer, steeds langer; het verteert onze resten en lichamen en geeft ons een air van trots, zelfs als we geen schoenen hebben. Een oude aristocraat kan de geschiedenis beter vertellen, want zijn taal heeft miljard nuances en hij heeft alle tijd: hij heeft niets anders te doen dan becommentariëren. Hij kan zijn verloren land beschrijven als een perfecte appel. Of andersom. De ware profeet van de ‘Arabische’ landen is Jeremia, niet Mohammed. Maar goed. Mijn heilige nacht ligt nu dus voor mijn voeten, ik bel aan en ik word binnengelaten. De dame die opendoet is een en al argwaan. Ze werkt in het museum en is niet op de hoogte van een afspraak dat ik een roversblik op de werken van haar meester mag werpen. Ze belt, vraagt na, en uiteindelijk komt alles goed. Ik was gewoon te vroeg. Ik word verzocht te wachten in de foyer, een koude foyer, naakt en verlaten, met een grote trap die wegloopt en je negeert. Het ergste voor een ge-

nie is zijn tempel. Zijn monument, bedoel ik daarmee. Als ik de binnenplaats oversteek, besef ik eens te meer dat ik niet van relieken hou. Of die nu de vorm van stenen, gezichten of folklore hebben. Ze lijken te veel op gebeden of geladen stiltes. Je voelt dat het de bedoeling is dat je een duidelijk omschreven houding of denkwijze aanneemt. Voor mij lijkt dat te zeer op een gebed om draaglijk te zijn.

In de Traditie wordt gezegd dat de profeet een 'heilige nacht' heeft doorgemaakt waarin hij met de snelheid van het licht van Mekka naar Jeruzalem reisde (de Nachtreis) om daarna de zeven hemelen te bezoeken die als een wolkenkrabber op elkaar gestapeld zijn (de Hemelvaart). Nog steeds volgens de Traditie hoorde hij in de zevende hemel het gekras van de pennen die het lot schrijven. Ik ben dol op die metafoor: die maakt van het einde van iedere reis een manuscript, met als afsluiting een ontmoeting met de scribent of een ijverige hand. In een andere heilige nacht werd de Koran aan Hem geopenbaard. Beide nachten hebben een merkwaardige eigenschap: gemeten naar ons aardse bestaan duurden ze duizend jaar, zegt de Koran. Toen Mohammed op de rug van een schuw dier de hemelgewelven afreisde, ontmoette hij profeten en gezanten. Ieder van hen vertelde over zijn ervaringen, zijn leven, zijn eeuwigheid, zijn boodschap. Ik voel me alsof ik in Picasso's hemel ben,

maar alleen in Parijs. In zijn eerste of tweede hemel mischien, waar ik de schilder met de hautaine blik aantref te midden van de hemellichamen die hij met zijn bronzen tenen, zijn artefacten en verrijzenissen beroert. De man met het hoge voorhoofd, wiens genialiteit zijn ijdelheid schoonwast, zal me iets meer vertellen over de reden dat hij zijn houris nu al heeft verslonden, voordat het laatste oordeel is aangebroken, en hoe hij Gods schepping, het menselijk lichaam, ongedaan heeft gemaakt, tot nul heeft gereduceerd; hoe hij is teruggekeerd van de zondeval naar de Bijbelse vrucht en van de vrucht naar het aandachtige kauwen. O, had hij maar een glimp kunnen opvangen van de betekenis van zijn werk in de wereld waarin ik geboren ben! Een Picasso van de Syrische *Guernica*, een schilder wiens handen uit angst werden afgehakt. Een 'ontsluieraar' tegen de slui-er. Een man die de geschiedenis van de vrouw vanuit zijn paleis kon vertellen. Een spottende, perverse heilige. Hoofdzaak is dat ik naar dit museum ben gestuurd om het erotische dagboek te bekijken van een man van in de vijftig, die een vrouw had ontmoet die half zo oud was als hij, en van wie hij een heilige maaltijd en een pornografische martelaar maakte.

In de foyer staat een soort haan onder glas. De vriendelijke suppoosten leggen me uit hoe ik me door het paleis kan voortbewegen, wie ik moet bellen, hoe laat de

‘Arabische’ estheet zijn rondes kan maken. Bij de centrale trap: een veldbed, een picknickmand en een hele nacht om te bidden of te luisteren. Eerst word ik wegwijsgemaakt in de erotische tentoonstelling. Een verleidelijke titel: *Picasso 1932, année érotique*. Het wordt een lange nacht, die in de tijd van mijn land duizend uur zal duren. Het is koud in de zalen, de muren zijn zo wit als de doodlopende weg naar het hiernamaals en de doeken zijn onleesbare, voorgekauwde sterren. Ik heb de uitnodiging om één reden aangenomen: erotisch is een spel in mijn beeld van de wereld en mijn cultuur. Religies zijn boekverbrandingen van het lichaam, en in de duistere daad van het erotisch verslinden hoop ik het absolute bewijs te kunnen vinden dat we het zonder hemelen, boeken en tempels kunnen stellen. Erotiek is de eeuwigheid van de mens, het bewijs dat het hiernamaals een lichaam is dat je kunt aanraken en in je buik kunt voelen, hier en niet ‘hierna’, dat de zin van de wereld te maken heeft met mijn omhelzingen, en dat alle kunst een herinnering is aan een moment, het reikhalzen naar een mond, een spleet of een Elders. In mijn leven is erotisch al heel lang een sleutel voor het begrip van het heelal, mijn knopen, de dodelijke impasses van mijn wereld, gewelddaden die tegen mij gericht zijn of die ik in stand hou. De monotheïstische godsdiensten willen mijn seksualiteit zo graag aanvallen, omdat het een werktuig is waarmee ik zonder hen, in weerwil van hun wensen en

wetten, verlossing kan vinden. Het is mijn vermogen en mijn boetvaardige mysterie. Ik diep het uit, het diept mijn buik uit. Picasso is een halte op deze reis door de hemelen van de zinnen. Ik zal hem uithoren, ik zal rondlopen in zijn huid die zo strak staat als een doek in de wind, ik zal rondgraven in zijn kleurige onrust. Een bevroren storm onder glas, een gestolde beroering. En dus laat ik een stilte neerdalen, wis ik mijn schrijfplanken uit, zet ik mijn vrees opzij en bekijk ik deze doeken, een voor een, alsof het verzen zijn.

‘Als een sater die net een vrouw heeft gedood’

Erotiek is een jagersrite. Alleen brengt de jager zijn prooi niet om. Hij verleidt haar, spreekt met haar, bespeelt zijn fluit in een wereld van vluchtige schetsen en vrijwillig geheugenverlies; hij stelt haar op haar gemak, benadert haar met oude tradities die hij opnieuw van stal heeft gehaald, sluipt behoedzaam en gespannen om haar heen, richt een wereld van listen op om haar geen angst aan te jagen. Vrees en hoop. De benadering van de verleider bestaat uit duizend jaar oude gebaren, momenten in de nacht en momenten overdag, geduld en bezinning, en dan de laatste, haast pijnlijke, krankzinnige cadans wanneer de minnaar zijn bezwete, vluchtende trofee te pakken krijgt. Het was onvermijdelijk, altijd al. Maar hier eindigt de vergelijking met de jacht.

Anders dan bij honger laat de jager op erotiek zich graag door zijn prooi verslinden; hij verliest zich in haar, kruipt in haar, wist de sporen uit van zijn naam, van zijn omtrek, van de klok. In woorden klinkt het warrig, maar als je het in het dagelijks leven meemaakt is het voor ieder van ons volkomen helder. Daarvoor hoef je alleen maar de leegte van de liefde en de dorst van het lichaam te ervaren. Dat verlangen kent zowel de dichter als de lokettist. Erotiek is kunst voor twee, de ontmoeting van twee lichamen; maar altijd droomt de ene ervan de ander in zich op te nemen. De ander aan zijn honger te onderwerpen, aan zijn doodsangst dat hij niet geheel en volledig is. Suïcidaal kannibalisme: je beweert dat je de ander wilt verslinden om verzadigd te worden, maar zodra de omhelzing, de penetratie of het kneden van het vlees begint, zwicht je voor het vage verlangen om zo diep mogelijk in de geliefde op te gaan, om in het geslacht te verdwijnen en boven te komen in het niets, om de diepste intimiteit van de ander te zijn en te worden. Je wilt te gronde gaan – waarbij je dat woord gebruikt in de betekenis van zich verliezen, niet van breken en beschadigd raken. Bij de jacht stil je je honger met het vlees van de ander, bij erotiek door het vlees van de ander te worden. Het is een meer tirannieke manier van verslinden, een vermenging van sappen, waarbij je niet alleen kauwt met je mond maar met je hele lichaam, dat een paleis wordt.

Het is het tegenovergestelde van een bevalling, en toch is het ook een geboorte. Bij een bevalling kom je schreeuwend ter wereld, happend naar adem; je zwaait ongecontroleerd met je ledematen, je bent nat van speeksel en oneindigheid. Zo is het ook bij erotisch verslinden. Het is dezelfde gebeurtenis maar dan in de omgekeerde volgorde: je wilt terugkeren naar de buik die je liefhebt, de taal die je geleerd hebt verwordt tot gebrabbel en gekreun, je verleert het lopen en je kruipt, je verruilt je huid voor geurig vocht, je trekt je terug en je kruipt weer in het lichaam, naar het ei. Is het bedrijven van de liefde dan als sterven? Nee, het is opnieuw geboren worden, door het niets en de bevalling over te doen. De oudste gebeurtenis over te doen. Het moment nul. Ieder van ons geeft zich eraan over met rites, schrijfsels, toenaderingen, verleidingspogingen of wanhopige fantasieën. Het is de wet van onze soort, onze oeroude honger. De liefde bedrijven is ook herboren worden, maar door toedoen van jezelf en de handen van degene die je begeert. Voor de erotomaan is het leven een entr'acte van het geslachtsorgaan. Als je de grote tradities zonder te spotten herleest, vind je hetzelfde gekreun in de mond van de minnaar, de minnares, de extatische en rokkenjager. Cynici beweren dat het geschreeuw van mystici soms verdacht veel lijkt op dat van pornoacteurs. Op het moment van ieder perfect orgasme is men een pasgeborene.

Degene die de heerlijke dood door seks ondergaat raakt verscheurd, ontwricht, ontbeend, zodat hij in de ogen van een ander belachelijk lijkt als hij de liefde bedrijft; hij verliest zijn bloed en zijn huid, hij piept als een vlieger in de ingewanden van de ander en raakt buiten adem. Ieder koppel dat de liefde bedrijft, herhaalt dezelfde bewegingen. Er zit een routine in de eeuwigheid – maar is dat niet de definitie van eeuwigheid? Verlangen is een omgekeerde honger, een honger naar de dood, naar het niets misschien, jezelf laten verslinden door een ander; de kleine dood wordt het wel genoemd, orgasme of ander genot. Een rite die in duizend gedaanten opduikt: schrift, dans, schilderij, extase, zang, en die zelfs een komische lichteit heeft van verleiding, humor en schaking. Iedere keer is het dezelfde handeling: je wisselt van lichaam, je ontdekt je van het stoffelijk omhulsel, dat wil zeggen dat je je lichaam kwijtraakt en opnieuw vlees wordt, dat wil zeggen dat je een ander lichaam aanneemt, in bezit neemt, bewoont, al is het maar gedurende enkele tienden van een seconde. Het voelen van de geliefde maakt je tot een god, op het precieze moment dat Hij aarzelt en afgeleid is in zijn kleiwerkplaats.

Tijdens de liefdesdaad, wanneer je je geslacht ingraaft, sluit je paradoxaal genoeg de ogen, terwijl liefhebben betekent eindeloos naar het gezicht van de ander kijken. En toch sluit je je ogen, want voor de jager is het essentieel om de duisternis te herstellen, het moet

nacht worden zodat je het beter kunt bevatten. Want je wilt niet de buitenkant van het lichaam leren kennen, je wilt deel worden van de lauwe duisternis van het binnenste. Ik sluit mijn ogen en direct zie ik jouw lichaam, vanuit jouw eigen duisternis, ik word verbonden met je ader. Ik deel je blinde vlek die je vult. Ik vermeng me met je, en omdat ik een aparte entiteit ben kan dat alleen in de kunstmatige nacht van mijn gesloten oogleden.

Het is iets reusachtigs, maar van buitenaf gezien biedt de daad van de paring, van het bedrijven van de liefde, wat een groot lied is, de aanblik van een armzalige mechanische beweging van spieren, een routineus op en neer. Een opdringerigheid.

In je obsessie deel je het lot van alle levende prooien sinds de met sterren bezaaide nacht der tijden, de jacht-tijd: je bent aan stukken gereten, je hoofd is niet meer verbonden met het hart, je ingewanden liggen bloot, je bent helder over jezelf maar hebt geen greep op de loop van de gebeurtenissen (vandaar dat men wel zegt dat liefde blind is), je bent ontveld in de exacte betekenis van het woord, je verandert in energie voor de ander, in stilzwijgende spanning en kwellende woordenstromen. Alle liefde is verslinden, rauw en gekookt.

De rites van de wereld bewijzen het. Misschien heeft de verleiding een onverwacht verband met koken. Men

heeft het over giften en geschenken, maar die zijn maar lokaas. Er wordt gekust om op te warmen. Hitte is trouwens een oude maatstaf voor gevoelens, maar het is overduidelijk dat dat oorspronkelijk over houtvuren ging. Alle metaforen voor passie komen voort uit verbranding. Bij het erotische offer worden de rollen omgekeerd: niet de prooi wordt verbrand, maar de jager staat zelf in brand voor de prooi! Het gekookte verslindt het rauwe. Het rauwe is er nog, onbeweeglijk en al, vermenigvuldigt zijn gezicht met spiegels, wandelt naakt of gekleed rond, biedt een schouder of een lip aan, billen of een reis, en de gebakkene beweegt zich ernaartoe, met in zijn handen zijn resten en stukjes van zijn eigen lichaam.

Toch bestaat er een aards ritme dat moet worden geëerbiedigd. Allereerst moet je de prooi laten verstarren in het gras, in het bos, in een salon uit het begin van de vorige eeuw, op straat, achter een raam of in een trein. Op de eerste doeken van dat 'sensuele jaar' 1932 knevelt Picasso de vrouw, zet alle beweging om haar heen stil, beveelt haar te zitten, uit het raam te kijken, te liggen, de periferie te verlaten en een middelpunt te worden. Dat is de eerste conclusie van mijn onderzoek naar deze rite in de reusachtige zalen van het museum.